

УДК 347.633

ПРИПИНЕННЯ ШЛЮБУ ВНАСЛІДОК ЙОГО РОЗІРВАННЯ ЗА ПОЗОВОМ ОДНОГО З ПОДРУЖЖЯ

М. О. Семенович

здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня, група ПР-21,
навчально-науковий інститут права

Науковий керівник – к.ю.н., доцент І. В. Міщук

*Національний університет водного господарства та природокористування,
м. Рівне, Україна*

У статті проаналізовано особливості припинення шлюбу внаслідок його розірвання за позовом одного з подружжя. Визначено підстави розірвання шлюбу. Досліджено положення Сімейного кодексу України щодо розірвання шлюбу та визначено недоліки у сучасному законодавстві щодо цієї проблеми.

Ключові слова: шлюб, припинення шлюбу, Сімейний кодекс України, подружжя, суд.

The article analyzes the peculiarities of divorce as a result of its dissolution at the suit of the spouses. The grounds for divorce have been determined. The provisions of the Family Code of Ukraine on divorce have been studied and shortcomings in the current legislation on this issue have been identified.

Keywords: marriage, termination of marriage, Family Code of Ukraine, spouses, court.

Правовідносини, які виникають внаслідок розірвання шлюбу, часто є дискусійними, оскільки зачіпають в цілому інтереси подружжя, малолітніх та неповнолітніх дітей.

На сьогоднішній день достатньо науковців, які вивчали питання розлучень в українському суспільстві та законодавстві, серед них є А. О. Дутко, О. І. Сафончик, О. М. Спектор, Н. С. Андрєєва, Л. В. Липець, Р. І. Лемеха, В. О. Навроцький, О. В. Петришин, О. Ф. Скакун, М. В. Цвік, В. І. Борисова, І. В. Жилінкова, З. В. Ромовська, С. І. Шимон.

Припинення шлюбу регламентується низкою процесуальних і матеріальних норм права, зокрема, цивільного процесуального, цивільного та сімейного законодавства відповідно. Щодо останнього, то окремими нормами Глави 11 Сімейного кодексу України (далі – СК України) визначено, що однією з підстав припинення шлюбу є його розірвання (ч. 2 ст. 104 СК України), в тому числі за позовом одного з подружжя (ч. 3 ст. 105, ч. 1 ст. 110 СК України), який подається до місцевого суду.

Одночасно законодавцем встановлено випадки, коли пред'явлення позову неможливо: протягом вагітності дружини та до досягнення новонародженої дитини одного року, за умови якщо стосовно цієї дитини не визнано батьківство іншої особи чи немає рішення суду про виключення батька дитини з відповідного актового запису або одним із подружжя не вчинено «протиправну поведінку, яка містить ознаки кримінального правопорушення щодо другого з подружжя або дитини» [1].

Аналіз змісту ст. 112 СК України [1] дає змогу говорити про те, що підставами для розірвання шлюбу за позовом одного з подружжя є встановлення таких обставин: неможливість подальшого спільного життя подружжя і збереження шлюбу суперечило б інтересам одного з них, інтересам їхніх дітей, що мають істотне значення.

Для того, щоб встановити наявність або відсутність вказаних умов, суд має з'ясувати: 1) фактичні взаємини подружжя; 2) дійсні причини позову про розірвання шлюбу; 3) наявність малолітньої дитини, дитини з інвалідністю; 4) інші обставини, що мають істотне значення.

Зазначимо, що необхідно звернути увагу на обов'язок суду встановити фактичні взаємини подружжя, при цьому, що мається на увазі, фактичними взаєминами та якими вони мають бути для прийняття рішення про розірвання шлюбу, незрозуміло. У будь-якому разі фактичні взаємини подружжя, пов'язані зі шлюбними відносинами, котрі в правовій площині наділяються такими характерними рисами: «У фактичних шлюбних відносинах можуть перебувати тільки жінка та чоловік (різностатевість); відсутність зареєстрованого в органах державної реєстрації актів цивільного стану шлюбу як між особами, що спільно проживають, так і з будь-якою іншою особою; намір жінки та чоловіка встановити стійкі відносини, притаманні шлюбу; постійне спільне проживання; ведення спільного господарства; взаємне матеріальне забезпечення та піклування; неанонімність (публічність) відносин, відсутність приховування їх перед третіми особами» [2, С. 180].

Досліджуючи процедуру розірвання шлюбу у порядку позовного провадження, О. М. Спектор наголошує на її певних особливостях: 1) за загальним правилом шлюб не може бути розірваний у період вагітності дружини та протягом одного року після народження дитини; 2) позовна заява може бути підписана представником і подана ним до суду; 3) участь подружжя мінімальна в одному засіданні; 4) не об'єднувати в одну позовну заяву вимоги про розірвання шлюбу, визначення місця проживання дітей, їх утримання, участі того з батьків, хто буде проживати окремо, у вихованні дітей; 5) суд, як правило, у таких категоріях справ надає час для примирення подружжя [3, С. 63]. Зі свого боку визначення таких ознак дає підстави достеменно стверджувати лише про факт шлюбу та наявність шлюбних взаємин, ознаки яких ані в теорії, ані в судовій практиці донині не знайшли свого відображення. Своєю чергою, за наявності таких прогалин не можна об'єктивно визначити, якими мають бути взаємні відносини подружжя для того, щоб суд міг прийняти обґрунтоване рішення про розірвання шлюбу між ними.

Отже, можна дійти висновку, що за життя подружжя шлюб між ними може бути припинений шляхом його розірвання. Сімейне законодавство України, в основу якого закладено принцип свободи шлюбу, відмовилось від визначення переліку підстав для розірвання шлюбу, який би дав можливість суду при відсутності і доведеності однієї з цих підстав відмовити у розірванні шлюбу. Судова практика виходить із загальної та єдиної підстави, яка визначена в законі (ст. 112 Сімейного кодексу України) для розірвання шлюбу – шлюб розривається, якщо буде встановлено, що подальше спільне життя подружжя і збереження шлюбу суперечило б інтересам одного з них, інтересам їхніх дітей, що мають істотне значення. Однак вважаємо, що на сьогодні першочерговим завданням суду мало б бути не встановлення фактів, які свідчили б про неможливість збереження сім'ї і подальшого спільного життя подружжя, а навпаки, досягнення примирення сторін шляхом проведення переговорів з подружжям з метою реального відновлення шлюбних відносин або хоча б примирення подружжя і уникнення негативних наслідків розірвання шлюбу, виходячи з інтересів насамперед дітей.

1. Сімейний кодекс України від 10.01.2002 р. № 2947-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2002. № 21– 22. Ст. 135. 2. Андреева Н. С. Поняття та ознаки фактичних шлюбних відносин. *Європейські перспективи*. 2014. № 3. С. 177–181. 3. Спектор О. М. Розірвання шлюбу у порядку позовного провадження. *Підприємництво, господарство і право*. 2016. № 12. С. 58–64.